

عنوان مقاله:

مرزبندی مفاهیم عقل و دلیل عقلی در متون فقهی

محل انتشار:

کنگره بین المللی فرهنگ و اندیشه دینی (سال: 1393)

تعداد صفحات اصل مقاله: 20

نویسندگان:

سید محمدعلی موسوی مطلبی - عضو هیات علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی جهاد دانشگاهی

حسن جمشیدی - پژوهشگر جهاد دانشگاهی مشهد

خلاصه مقاله:

فقه‌های اعصار مختلف به دلیل داشتن تخصص در حوزه‌های مختلف چون فقه، کلام، تفسیر، فلسفه و امثال آن در استفاده از واژه عقل در متون فقهی معانی مختلفی را مد نظر قرار داده‌اند. از این رو هر واژه بکار رفته در متون تألیفی ایشان ممکن است معانی خاصی داشته باشد که دقت در آن برای درک متن بویژه در آثار متقدمین بسیار با اهمیت است. بنابر این در این پژوهش ضمن ارائه مفاهیم بکار رفته از عقل در این متن‌ها تلاش شده است، مرزهای این مفاهیم تبیین گردد تا در استفاده بهتر از متون بکار آید. بنابراین در این پژوهش معنای عقل در لغت مورد بررسی قرار گرفته است. مفهوم آن در متون قرآن و روایات و نیز فضای عمومی صدر اسلام نیز تبیین شده است. مفهوم عقل در علم کلام نیز مورد توجه قرار گرفته است. بررسی مفهوم عقل در متون فقهی نیز که هدف اصلی مقاله بوده است نشان می‌دهد عقل به عقل همگانی و بدیهی، عقل تجربی و عقل نظری قابل تقسیم است. همچنین در فقه عقل در چهار مورد بکار رفته است که عبارتند از: عقل به عنوان محور تکلیف، به عنوان ابزار شناخت، به عنوان منبع استنباط و به عنوان ارزیابی افعال و اشیاء با ملاک حسن و قبح. فقها گاه عقل را در اصول عملیه به کار برده‌اند. و تفاوت مفهوم عقل با دلیل عقل، سیره عقلا و سیره متشرعه نیز مرزهای مفهومی آن را بیشتر مشخص کرده است.

کلمات کلیدی:

عقل، عقل در فقه، دلیل عقلی، مفهوم عقل

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/301135>

